Checklist rolherkenning

Toelichting
De 'Checklist rolherkenning' – die op de volgende pagina staat – is bedoeld als hulpmiddel om rollen in groepen te herkennen, voor groepen kinderen/jongeren vanaf 10 tot 16 jaar. Zijn bepaalde rollen aanwezig in een groep, dan is dat een signaal dat het een negatieve of positieve groep betreft. Het formulier kan gebruikt worden voor maximaal tien leerlingen.

De voor het invullen benodigde gegevens kunt u verzamelen door middel van observatie, sociaal-emotioneel onderzoek (bijvoorbeeld VISEON van Cito) en het Open sociogram (zie www.gripopdegroep.nl – tools). Plaats onder de naam van de leerling (rechtsboven) kruisjes bij kenmerken die op de leerling in de groepssituatie van toepassing zijn.

Deze checklist is geen wetenschappelijk meetinstrument. Hij kan door leerkrachten en andere professionals om een beeld te krijgen van de groep. Hoe positief of negatief is de groep? voor de vorming van dit beeld hoeft niet van ieder kind duidelijk te zijn welke rol hij of zij in de groep speelt. Worden in een groep bepaalde positieve rollen waargenomen (joker, sociaal werker) dan is er sprake van een positieve groep. Wordt een positieve groep 'gemeten' en zijn er toch één of meer leerlingen die een negatieve rol scoren, dan is er sprake van deviant gedrag. Zie hiervoor het boek 'Grip op de groep', bladzijde 59 (Van Engelen, 2007).

© ThiemeMeulenhoff, Amersfoort, 2012

Checklist rolherkenning

Leerlingnamen (vul deze rechts in, verticaal

P – Rollen in de positieve groep											
P.1 – Gezagsdrager (leidinggevende rol)											
P.1.1	(Bijna) alle andere kinderen beoordelen deze leerling positief.										
P.1.2	Deze leerling geeft een vorm van toestemming om iets te doen als groep.										
P.1.3	De leerling heeft een positief, stabiel karakter.										
P.2 – Sociaal werker (leidinggevende rol)											
P.2.1	Leerling is er als eerste bij als een ander iets overkomt.										
P.2.2	Deze leerling is zorgzaam naar andere leerlingen toe.										
P.2.3	Neemt initiatieven om de groepssfeer goed te houden.										
P.2.4	Intervenieert bij conflicten en draagt bij tot het oplossen van het conflict.										
P.3 – Organisator (leidinggevende rol)											
P.3.1	Deze leerling organiseert in zowel formele als informele groepssituaties.										
P.3.2	Verdeelt taken bij het samenwerken.										
P.3.3	Neemt het initiatief bij het maken van afspraken bij bijvoorbeeld spelletjes.										
P.3.4	Neemt de leiding in een gesprek.										
P.4 – Verkenner											
P.4.1	Leerling vertoont nieuwsgierig gedrag (kijken bij anderen, zoeken op internet).										
P.4.2	Gaat over grenzen heen (en past zich ook weer keurig aan als de leerkracht hier iets over zegt).										
P.4.3	Maakt zich regelmatig los van de groep om te ‘verkennen’.										
P.4.4	Neemt de rol van de organisator over als deze wegvalt.										
P.5 – Volger											
P.5.1	Leerling doet trouw wat er binnen de groep van hem of haar gevraagd wordt.										
P.5.2	Organisator zorgt er voor dat deze leerling het naar zijn of haar zin heeft (de organisator ‘koestert’ deze leerling).										
P.6 – Appellant (deze rol kan tegelijkertijd met andere rollen vervuld worden)											
P.6.1	Leerling is (tijdelijk) de zwakste van de groep.										
P.6.2	Leerling heeft een bepaalde zwakte (handicap, ouders gaan scheiden, overleden huisdier, gewond, enzovoort).										

© ThiemeMeulenhoff, Amersfoort, 2012

P.6.3	Sociaal werker heeft zich als eerste over deze leerling ontfermt.										
P.6.4	Deze leerling versterkt het positieve van de groep, de groep zorgt samen voor deze leerling.										
P.7 – Joker											
P.7.1	Plaatst op het juiste moment, bijvoorbeeld op een moment van spanning, de juiste grap, waardoor de situatie zich ontspant.										
P.7.2	Doorbreekt als de regels van de groep en de groepshiërarchie. Dit wordt door de groep geaccepteerd van deze leerling.										
P.7.3	Deze leerling relativeert.										
P.7.4	Het LIJKT alsof deze leerling niet serieus wordt genomen, maar dat is niet zo.										
N – rollen in de negatieve groep											
N.1 – Dictator (leidinggevende rol)											
N.1.1	Vergaart ‘medestanders’ om zich heen.										
N.1.2	Deze leerling heeft de leiding op een negatieve manier.										
N.1.3	Toont geen respect voor andere leerlingen (trapt ze bijvoorbeeld de grond in met opmerkingen).										
N.1.4	Deze leerling stelt doelen met een negatieve lading (bijvoorbeeld: ‘we pakken dat kind’ of ‘ik krijg je wel op msn’).										
N.1.5	Deze leerling pest.										
N.2 – Intrigant											
N.2.1	Deze leerling is niet bang voor de dictator.										
N.2.2	Probeert kinderen tegen elkaar uit te spelen.										
N.2.3	Schuift de schuld op andere kinderen (op een zondebok of een meeloper).										
N.2.4	Probeert de positie van de dictator onderuit te halen EN probeert in het gevlei te komen van de dictator.										
N.2.5	Veel gebruikte middelen van de intrigant om doelen te bereiken: roddelen, pesten, bedreiging en omkoping.										
N.3 – Meeloper											
N.3.1	Doet alles wat de dictator en/of intrigant van hem of haar vragen.										
N.3.2	Deze leerling stelt zich onderdanig op.										
N.3.3	Deze leerling pest de zondebok.										
N.3.4	Kan regelmatig van rol wisselen met de zondebok.										
N.4 – Zondebok											
N.4.1	Deze leerling krijgt ongefundeerd de schuld van allerlei zaken.										
N.4.2	Frustraties van anderen worden op deze leerling botgevierd (bijv. door slaan, schelden, schreeuwen, bedreigen, enz.).										
N.4.3	Leerling stelt zich onderdanig op.										
N.4.4	Kan regelmatig van rol wisselen met de meeloper.										

© ThiemeMeulenhoff, Amersfoort, 2012